

تأثیر پذیری جنبش‌های مقاومت اسلامی از گفتمان انقلاب اسلامی در راستای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی (مورد پژوهی: جنبش انصارالله یمن)

علیرضا طاقتی^۱، هادی آقایی^۲

اولین همایش بین‌المللی گام دوم انقلاب؛ الگوی نظام انقلابی تمدن ساز

International Conference on the Second Step of the Revolution

چکیده

جنبش‌های مقاومت اسلامی، به عنوان یکی از بازیگران منطقه‌ای که قدرت به هم ریختن محاسبات قدرت‌های استکباری را یافته‌اند، در پی فراهم بودن شرایط، قدرت حضور و تأثیرگذاری در پویش‌های منطقه‌ای و نظام بین‌الملل را نیز به دست آورده‌اند و ضمن شکل‌دهی به هویت مقاومتی خود، در راستای محور «مقاومت» حرکت می‌کنند. نظام جمهوری اسلامی ایران، بر اساس منظومه فکری و مکتبی خویش، از آغاز شکل‌گیری انقلاب اسلامی، به‌رغم دسیسه‌ها و توطئه‌های داخلی و خارجی، هیچ‌گاه از حمایت معنوی و مادی نهضت‌های آزادی‌بخش و جبهه «مقاومت اسلامی» دریغ نورزیده است.

جنبش‌های مقاومت اسلامی منطقه توانسته‌اند با الهام‌گیری از مؤلفه‌های گفتمان انقلاب اسلامی یعنی اسلام‌خواهی، صلح‌طلبی، استقلال‌طلبی و مبارزه با استکبار، استبداد و سلطه‌ستیزی در بسط گفتمانی این انقلاب، تأثیر بسیاری داشته باشند. جمهوری اسلامی ایران نیز با حمایت و پشتیبانی انقلابی، معنوی و سیاسی از این جنبش‌ها، نقشی تعیین‌کننده در جهان اسلام پیدا کرده است؛ به‌گونه‌ای که با این حمایت‌ها، «جبهه مقاومت» توان روزافزونی برای مقابله با نظام سلطه یافته است. اقتدار انقلاب اسلامی موجب تغییر چالش‌ها و شکست مستکبران در برابر «مقاومت اسلامی» در کشورهای عراق، سوریه، لبنان و یمن شده است و در این راستا مقدمات تحقق «بیانیه گام دوم انقلاب» را فراهم کرده است. بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، با اتکا بر چهار دهه تجربه انقلاب در زمینه مقاومت ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی در برابر نظام سلطه، همچون نقشه راهی پیش روی جبهه مقاومت می‌درخشد. در این مقاله با بهره‌گیری از روش توصیفی-تحلیلی درصدد بررسی «تأثیر پذیری جنبش‌های مقاومت اسلامی از گفتمان انقلاب اسلامی در راستای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب» هستیم

۱. دانشجوی دکتری مطالعات منطقه‌ای دانشگاه جامع امام حسین (ع)

۲. کارشناس ارشد علوم اجتماعی و پژوهشگر دانشگاه جامع امام حسین (ع)

(هدف) و برآنیم به این سؤال مشخص پاسخ دهیم که «تأثیرپذیری جنبش‌های مقاومت اسلامی از گفتمان انقلاب اسلامی در راستای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب، چه میزان بوده است؟» برای پاسخ عینی به این سؤال، جنبش مقاومت انصارالله یمن مورد بررسی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی

جنبش‌های مقاومت، جبهه مقاومت، بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، انصارالله یمن

مقدمه

جنبش‌های اسلامی در واکنش به استکبار و سلطه جهانی و برای مقابله با آنها شکل گرفتند و در طول عمر خود مراحل مختلفی را تجربه کردند. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران، جنبش‌های اسلامی به سمت مبارزه با استبداد داخلی و حکومت‌های وابسته به غرب، مرحله جدیدی از حیات سیاسی خود را پشت سر می‌گذارند. جنبش‌های اسلامی در جوامعی که امکان مشارکت سیاسی وجود داشت، با درک شرایط به چارچوب سیاسی و شرکت در انتخابات تن دادند؛ اما در جوامعی همچون یمن که دولت‌های آنها دست‌نشانده هستند و مردم آنجا کاملاً محروم هستند، با استفاده از شرایط انقلابی به مبارزات خود ادامه دادند. بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، با اتکا بر چهار دهه تجربه انقلاب در زمینه مقاومت ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی در برابر نظام سلطه، همچون نقشه راهی پیش روی جبهه مقاومت می‌درخشد.

«انقلاب ملت ایران، جهان دوقطبی آن روز را به جهان سه‌قطبی تبدیل کرد و سپس با سقوط و حذف شوروی و اقمارش و پدید آمدن قطب‌های جدید قدرت، تقابل دوگانه جدید (اسلام و استکبار) پدیده برجسته جهان معاصر و کانون توجه جهانیان شد. از سویی نگاه امیدوارانه ملت‌های زیر ستم و جریان‌های آزادی‌خواه جهان و برخی دولت‌های مایل به استقلال، و از سوی دیگر نگاه کینه‌ورزانه و بدخواهانه رژیم‌های زورگو و قلد‌رهای باج‌طلب عالم، بدان دوخته شد. بدین گونه مسیر جهان تغییر کرد و زلزله انقلاب، فرعون‌های در بستر راحت آرمیده را بیدار کرد؛ دشمنی‌ها با همه شدت آغاز شد و اگر نبود قدرت عظیم ایمان و

انگیزه این ملت و رهبری آسمانی و تأییدشده امام عظیم‌الشان، تاب آوردن در برابر آن همه خصومت، شقاوت، توطئه و خباثت، امکان‌پذیر نمی‌شد» (متن بیانیه گام دوم انقلاب).
انقلاب اسلامی ایران دو دستاورد مهم بین‌المللی یعنی بیداری اسلامی و احیای جبهه مقاومت را در کارنامه خود دارد. جبهه مقاومت با تأکید بر ارزش‌های اسلامی تلاش می‌کند ژئوپلیتیک غرب آسیا را مدیریت کند و این مدیریت می‌تواند در مناطقی مانند لبنان، عراق، یمن و غیره... دیده شود.

در این مقاله با بهره‌گیری از روش توصیفی-تحلیلی درصدد بررسی «تأثیرپذیری جنبش‌های مقاومت اسلامی از گفتمان انقلاب اسلامی در راستای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب» هستیم و برآنیم به این سؤال مشخص پاسخ دهیم که «تأثیرپذیری جنبش‌های مقاومت اسلامی از گفتمان انقلاب اسلامی در راستای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب، چه میزان بوده است؟» برای پاسخ عینی به این سؤال، جنبش مقاومت انصارالله یمن را بررسی کرده‌ایم.

تعاریف مفاهیم و اصطلاحات

۱. گفتمان انقلاب اسلامی

مهم‌ترین وجوه اثباتی و ایجابی گفتمان انقلاب اسلامی که در مرکز این گفتمان قرار دارد، عبارت است از: عدالت‌خواهی، حق‌طلبی، اسلام‌خواهی، صلح‌طلبی، عزت‌طلبی، اقتدار، استقلال‌طلبی، آزادی‌خواهی، معنویت‌گرایی، حکمت، عقلانیت‌گرایی، مصلحت‌گرایی، آرمان‌گرایی، واقع‌بینی. مؤلفه‌های مذکور گفتمان مقاومت را به عنوان گفتمان آرمان‌گرایانه و واقع‌بینانه مطرح می‌کند، زیرا آرمان‌ها در این گفتمان ریشه در فطرت انسان آزاده دارد و هم‌زمان به واقعیت‌هایی هم توجه می‌کند.

۲. جبهه مقاومت اسلامی

جبهه مقاومت اسلامی عبارت است از مقاومت کشورها، سازمان‌ها، گروه‌ها و افراد، بر اساس اسلام در برابر نظام سلطه و متحدانش که به ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران و همسو با این انقلاب، در سطح منطقه و با محوریت مسئله فلسطین و مقاومت در برابر تجاوزات رژیم صهیونیستی، تبلور یافت.

این جبهه دنبال احیای هویت مستقل اسلامی در کشورهای اسلامی است و با نفوذ و حضور بیگانگان که هدفشان سلطه بر سایر کشورهاست، مخالف است.

۳. بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

رهبر حکیم انقلاب اسلامی با صدور «بیانیه گام دوم انقلاب» ضمن تبیین دستاوردهای شگرف چهار دهه گذشته، توصیه‌هایی اساسی به منظور «جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ» ارائه فرمودند. بیانیه «گام دوم انقلاب» تجدید مطلعی است خطاب به ملت ایران به ویژه جوانان و به مثابه منشوری است برای «دومین مرحله خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی» و «فصل جدید زندگی جمهوری اسلامی» را رقم خواهد زد. این گام دوم، انقلاب را «به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی- ارواحنا فداه- است» نزدیک خواهد کرد.

۴. جنبش انصارالله یمن

جریانی برگرفته از شیعیان زیدی یمن و متأثر از اندیشه‌های بدرالدین الحوثی است. رهبر فکری آن، حسین بدرالدین حوثی است. به سبب انتساب به حسین حوثی، به حوثی‌های یمن نیز مشهور است. این جنبش در گذشته در قالب تشکیلاتی با عنوان «جوانان مؤمن» (به عربی: تنظیم الشباب المؤمن) فعالیت می‌کرد. انصارالله در زمان رهبری عبدالملک حوثی با پذیرش عمومی مردم یمن روبه‌رو و به جنبشی فراگیر در این کشور تبدیل شد. انصارالله یکی از جنبش‌های سیاسی بانفوذ یمن به شمار می‌آید.

مقر اصلی فعالیت انصارالله صعده است. آنان حکومت یمن را حکومتی وابسته به غرب می‌دانند؛ از این رو از سال ۲۰۰۳ به مخالفت با حکومت برخاسته‌اند.

عناصر و ویژگی‌های اصلی گفتمان مقاومت

۱. اسلام‌خواهی: یکی از ویژگی‌های مهم گفتمان مقاومت تأکید بر آموزه‌های اسلامی است. بیشترین تمرکز این گفتمان بر اسلام‌گرایی و اسلام‌خواهی است. در واقع محور مرکزی این گفتمان اسلام‌خواهی است و به تبعیت از آموزه‌های اسلام شکل گرفته است.

۲. صلح‌طلبی: گفتمان مقاومت ضمن تأکید بر ایستادگی در برابر استکبار و نظام سلطه، همواره خود را گفتمانی صلح‌طلب معرفی کرده است. بنابراین بیشترین تمرکز این گفتمان در برابر پدیده‌های بین‌المللی تأکید بر صلح‌طلبی و دوری از جنگ و خشونت است.

۳. استقلال‌طلبی: گفتمان مقاومت همواره با رد هرگونه وابستگی به بیگانگان بر استقلال‌طلبی تأکید داشته است. در واقع عنصر استقلال‌طلبی به این گفتمان، بین جنبش‌ها و مکتب‌های سیاسی، جایگاهی ویژه بخشیده است.

۴. مبارزه با استکبار و استبداد و سلطه‌ستیزی: شاید بتوان فلسفه وجودی گفتمان مقاومت را مقابله با گفتمان سلطه تعریف کرد. در واقع این گفتمان زمانی قوام پیدا کرد که در مقابل خود نظام و گفتمانی به نام سلطه را یافت که فارغ از هرگونه چارچوب اخلاقی، علیه ملت‌ها ظلم می‌کند. گفتمان مقاومت پاسخی به این ظلم و جور بود. از طرف دیگر از آنجا که این گفتمان روی اسلام‌خواهی، آزادی‌خواهی، استقلال‌طلبی، صلح‌طلبی و... تأکید می‌کند کاملاً مشخص است که با هرگونه استکبار و استبدادی مخالف است (آزرمی، ۱۳۹۵).

ارزیابی فرایندهای هویت‌گرایی در جهان اسلام دارای نشانه‌هایی ایدئولوژیک، هویتی و ژئوپلیتیک است. در هندسه جدید نظام جهانی، گروه‌های هویت‌گرا تلاش دارند در برابر فرادستی، هژمونی و سلطه مقاومت کنند. گستره فعالیت چنین گروه‌هایی از نیم‌کره غربی تا شرق آسیا را دربرمی‌گیرد، هرچند محوریت جبهه مقاومت در منطقه‌ای شکل گرفته است که می‌توان آن را «بالکان جهانی» دانست. بالکان جهانی به حوزه‌ای ژئوپلیتیکی اطلاق می‌شود که ۶۸ درصد ذخایر ثابت‌شده نفت و ۴۱ درصد ذخایر گازی جهان را دارد. در بالکان جهانی، منابع اقتصادی در پیوند با مفاهیم، نشانه‌ها و شاخص‌های هویتی معنا پیدا می‌کند (متقی، ۱۳۹۵).

هویت‌گرایی اسلامی جلوه‌هایی از «هویت مقاومت» و «هویت مشروعیت‌ساز» را ایجاد می‌کند. هویت مقاومت زمینه‌های کنش سیاسی برای انقلاب‌های اجتماعی را به وجود می‌آورد؛ در حالی که هویت مشروعیت‌ساز را می‌توان به‌عنوان فرایندی برای سازماندهی دولت ملی دانست. گروه‌های هویت‌گرا در ژئوپلیتیک مقاومت بر ضرورت بازتولید خدمات عمومی، سرمایه اجتماعی، مردم‌سالاری دینی و چندجانبه‌گرایی در محیط بین‌المللی تأکید دارند. گذار هویت‌های اسلامی از هویت‌های انقلابی صرف به هویت‌های مشروعیت‌ساز

به معنای شکل‌گیری نظامی جدید از دولت-ملت‌ها در منطقه اسلامی خواهد بود که نظام کنونی را به طور کامل پس خواهد زد (متقی، ۱۳۹۵).

در هندسه ژئوپلیتیکی جدید، هژمونیک‌گرایی آمریکا با نشانه‌هایی از واکنش متقابل فراگیر روبه‌رو شده است. آمریکا برای کنترل نیروهایی که مخالف نظام سلطه هستند، در تلاش است گروه‌های مختلف مقاومت را از یکدیگر جدا و اختلافات درونی آنها را به تضاد تبدیل کند و هویت اسلامی را که دارای انگیزه مقاومت فراگیرتری است، برجسته سازد. نیروهای مقاومت که برخلاف نظام سلطه، قابلیت‌های ابزاری گسترده‌ای ندارند، در مقابل از «سرمایه اجتماعی شهادت» برخوردارند. در هندسه جدید ژئوپلیتیکی، سرمایه اجتماعی در برابر سرمایه ابزاری جهان غرب قرار دارد (متقی، ۱۳۹۱).

در چنین فرایندی نظام سلطه دارای قدرت ابزاری و کارگزاران جنگ نیابتی است. جبهه مقاومت نیز با برخورداری از سرمایه اجتماعی شهادت، انگیزه لازم را برای مقاومت در برابر تهدیدهای دشمن و حفاظت از فضای فرهنگی و هویتی خود دارد.

گروه‌هایی که در ژئوپلیتیک مقاومت درصدد تغییر صحنه سیاسی هستند، صرفاً بر ابزارهای قدرت مقاومت تأکید نمی‌کنند، بلکه در تلاش‌اند جلوه‌هایی از موازنه را ایجاد کنند. گروه‌هایی که در معرض بیداری اسلامی قرار گرفته‌اند، نه تنها با مردم‌سالاری همبستگی هویتی دارند، بلکه می‌کوشند نهادهای مردم‌سالار را تقویت کنند. به همین دلیل کثرت‌گرایی سیاسی در مناطقی گسترش می‌یابد که فرهنگ و هویت اسلامی به‌عنوان زیربنای کنش سیاسی محسوب می‌شود (متقی، ۱۳۹۱).

با توجه به مطالب یادشده، کارکردها و شاخص‌های جنبش‌های مقاومت در شکل‌دهی به آینده هندسه قدرت با هدف ارتقای مرکز اصلی تولید گفتمان (جمهوری اسلامی ایران)، و نیز شاخص‌های نفوذ منطقه‌ای ایران مبتنی بر هندسه نوین قدرت به شرح زیر خواهد بود:

– ایجاد نفوذ ژئوپلیتیکی در راستای تغییر هندسه قدرت کنونی در منطقه غرب آسیا و شمال آفریقا؛

– بسط گفتمان مقاومت در سراسر منطقه و ارائه الگوهای موفق مقاومت؛

– اجرای نقش الهام‌دهندگی برای سایر نیروهای سیاسی خواهان تغییر؛

– اجرای نقش موازنه‌دهنده در نظام موازنه قوای موجود در منطقه غرب آسیا که عاریتی

است و از جانب ابرقدرت‌ها به ویژه آمریکا تا کنون هدایت شده است.

- اجرای نقش عامل بازدارنده در مقابل نیروهای خواهان حفظ وضع موجود در منطقه غرب آسیا و شمال آفریقا؛
- ایفای نقش مهم و تأثیرگذار در هرگونه جنگ نیابتی علیه بازیگران محور مقاومت به ویژه جمهوری اسلامی ایران.

مؤلفه‌های تأثیر گفتمان مقاومتی انقلاب اسلامی ایران بر جنبش‌های مقاومت اسلامی
مهم‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار گفتمان مقاومتی انقلاب اسلامی ایران بر جنبش‌های مقاومت اسلامی به شرح زیر است:

۱. فرهنگ دینی با تأکید بر وحدت شیعه و سنی و پرهیز از طایفه‌گرایی میان ایران و مردم منطقه؛

۲. فرهنگ سیاسی و الگوی مردم‌سالاری دینی؛

۳. استکبارستیزی جمهوری اسلامی ایران.

با وقوع انقلاب اسلامی روحی تازه در کالبد شیعیان یمن دمیده شد. دکتر عصام العماد، یکی از مفتیان سابق وهابیت که به تشیع گرویده است، می‌گوید: «اگر انقلاب اسلامی ایران به وقوع نپیوسته بود، مذهب زیدی در یمن از بین رفته بود... فقط با وقوع انقلاب اسلامی و انتشار کتاب‌های شیعه در یمن، زیدی‌ها به مذهب زیدی برگشتند.» انقلاب اسلامی نه تنها موجب بازگشت مجدد به زیدیه شد، بلکه اصول جهادی موجود در فرهنگ مذهبی آنان را پررنگ‌تر از گذشته کرد؛ به گونه‌ای که جنبش انصارالله از دل گروه‌های شیعی این کشور به یکی از نیروهای سیاسی-مذهبی مهم یمن تبدیل شد. یکی از افراد تأثیرگذار یمن که متأثر از افکار و شخصیت امام خمینی (ره) بود، سید حسین الحوثی بود (تلاشان، ۱۳۹۳: ۷-۴۰). او در بیشتر سخنرانی‌های خود از امام خمینی (ره) و انقلاب یاد می‌کرد و علاقه شدیدی به جریان‌های شیعی مانند حزب الله لبنان و سید حسن نصرالله داشت. این عالم دینی درصدد بود با محوریت تشیع و ترویج افکار امام خمینی (ره) در زمینه‌هایی همچون مبارزه با آمریکا و رژیم صهیونیستی، روحیه آگاهی‌بخشی و بیداری را در جوانان و نوجوانان کشورش برانگیزد. او در نهایت در سال ۲۰۰۴ در جنگ دولت یمن با حوثی‌ها به شهادت رسید (تلاشان، ۱۳۹۳: ۷-۴۰).

شهید دکتر علامه سید مرتضی المحطوری^۱، از بزرگان و مراجع دینی یمن، در آخرین سفر خود به ایران طی مصاحبه‌ای گفت: «انقلاب اسلامی یک انقلاب عالم‌گیر، وسیع و جهانی بود. هیچ‌مانند و شبیهی ندارد و کلاً وضع جهان را به هم زده است. یمن هم تحت تأثیر قرار گرفت. ما با انقلاب امام خمینی احساس آرامش می‌کردیم، چون مذهب ما می‌گوید قیام بالسیف کنید و حکومت تشکیل دهید. ما امام خمینی را امام می‌دانیم، چون مذهب زیدی کسانی را امام می‌داند که از نسل امام علی باشند و قیام بالسیف کنند و حکومت تشکیل دهند مثل امام خمینی و خامنه‌ای» (المحطوری، ۱۳۹۴).

بسط گفتمان مقاومت توسط جنبش انصارالله

یکی از مصادیق تأثیرپذیری جنبش انصارالله از انقلاب اسلامی بسط گفتمان مقاومت و ارائه الگوی مقاومت بوده است. از ویژگی‌های جنبش انصارالله می‌توان به موارد اشاره کرد:

۱. اسلام‌خواهی

در مسئله اسلام‌خواهی که مهم‌ترین ویژگی گفتمان مقاومت است، بر آموزه‌های اسلامی تأکید می‌شود. در بررسی و رفتارشناسی انصارالله به راحتی می‌توان عنصر اسلام‌خواهی را در شعارهایشان مشاهده کرد. اسلام و احکام اسلامی همواره دغدغه و مسئله اصلی رهبر انصارالله بوده است. حوثی‌ها که اکنون یک گروه انقلابی مهم محسوب می‌شوند، در یک دهه اخیر برای معرفی فرهنگ عاشورا در مناطق شیعه تلاش کرده و توانسته‌اند آن را به خوبی جا بیندازند؛ در حالی این فرهنگ پیش از این در یمن چندان مطرح نبود. به طور کلی عنصر اسلام‌خواهی، به عنوان عنصر مرکزی گفتمان مقاومت، در قیام اخیر مردم یمن کاملاً مشهود است.

رهبر جنبش انصارالله در سخنرانی روز غدیر ضمن تأکید بر ادامه مبارزات تا به سرانجام رساندن انقلاب یمن اعلام کرد: «خیلی‌ها تلاش می‌کنند در یمن دخالت کنند، اما مردم یمن مسلمان هستند و با رجوع به اصول و آرمان‌های اسلامی خود به مبارزات‌شان ادامه می‌دهند. میلاد پیامبر می‌تواند بهترین فرصت برای وحدت اسلامی باشد» (خبرگزاری ایسنا، ۱۳۹۳). صادق شرفی، از فعالان سیاسی یمنی، با بیان اینکه امام خمینی (ره) با انقلابش به یاری

۱. شهید مرتضی محطوری در جمعه آخر اسفند ۱۳۹۳ حین اقامه خطبه‌های نماز جمعه در مسجد جامع البدر در صنعاء در پی انفجار انتحاری توسط داعش به فیض رفیع شهادت نائل آمد.

مسلمانان و مستضعفان آمد، افزود: «انقلاب‌های اخیر مولود انقلاب اسلامی هستند، زیرا همه آنها به اسلام مرتبط‌اند.» وی با اشاره به تظاهرات‌های روزانه مردم یمن، تصریح کرد: «ما انقلابی چون انقلاب اسلامی می‌خواهیم زیرا انقلاب امام خمینی (ره) نصرت اسلام و مستضعفین بود و هدفی جز این نداشت» (الشرفی، ۱۳۹۱).

«امین حطیط»، از تحلیلگران راهبردی لبنانی، در رفتارشناسی انصارالله در روزهای انقلاب جرحه می‌گوید: «در بعد اسلامی، مقامات حوثی نمونه‌ای نادر از اسلام در تعامل با دیگران ارائه کرده‌اند. این رویکرد بر خلاف دیدگاه‌های تکفیری و وهابی، به دنبال مشارکت ملی است و از انزوا قرار دادن دیگران خودداری می‌کند؛ در حالی که وهابی‌ها و تکفیری‌ها، دیگران را رد می‌کنند و شیعیان را نیز که حوثی‌ها بخشی از آن هستند، رافضی می‌خوانند. حوثی‌ها دیدگاه‌های تکفیری‌ها را قبول ندارند و جنایت‌ها و قتل و کشتار را محکوم می‌کنند و به دنبال حفظ دولت و مؤسسات دولتی هستند تا آن را در روند اصلاحات در کشور به کار گیرند. این اقدام بر خلاف رفتار تکفیری‌هاست که همه چیز را ویران می‌کنند. این روی باز، سیلی محکمی به چهره وهابیت سعودی به سردمداری آمریکا زد» (حطیط، ۱۳۹۳).

شهید دکتر مرتضی المحطوری درباره اسلامی بودن انقلاب یمن می‌گوید: «در حال حاضر انقلاب یمن یک پایه و اساس اولیه برای گشایش وحدت است، زیرا هم پیروزی بر وهابیت و هم یک پیروزی اولیه برای ماست، چون شیعه که در یمن مبارزه می‌کند، در مقابل یهود و وهابی و القاعده است. پیروزی شیعه در آنجا به معنی اتحاد بین شیعه و مسلمین است. وهابی‌ها در حال از بین بردن وحدت شیعه و مسلمین هستند. برخلاف دیدگاه امام خمینی (ره) که مبتنی بر وحدت ملل اسلامی بوده است، وهابی‌ها دنبال جدایی و گروه‌گروه کردن و انشقاق مسلمین هستند. با این انقلاب یمن یک برگ برنده دست ماست. آنها را شکست دادیم» (المحطوری، ۱۳۹۴).

دکتر زائری، استاد جامعه‌شناسی روابط بین‌الملل در دانشگاه تهران، به خوبی این مسئله را بیان می‌کند که «کار مهمی که حوثی‌ها و عبدالملک انجام داده‌اند این است که در این چند سال روی خطوط ایدئولوژیک خودشان که تشکیل دولت اسلامی است، تأکیدی نکرده‌اند؛ نه اینکه آن عقیده را کنار گذاشته باشند، ولی به دلیل شرایط مبارزه، بیشتر روی مسائل عمومی نظیر حفظ استقلال ملی یمن یا مسئله فقر و نابرابری که برای همه یمنی‌ها ملموس

و محسوس است، تکیه کردند. حوثی‌ها و انصارالله و عبدالملک روی حفظ استقلال ملی و کاهش سطح نابرابری تأکید بسیار دارند. حتی یکی از دلایل اولیه شروع انقلاب اخیر یمن، قیمت سوخت بود که یکباره ۳۰۰ برابر افزایش پیدا کرد» (زائری، ۱۳۹۴).

وی همچنین درباره مبارزه جنبش انصارالله با گسترش سلفی‌گری می‌گوید: «مبارزه با گسترش سلفی‌گری در یمن شعار دیگر انصارالله است. سنی‌های یمن شافعی‌مذهب بودند، ولی سعودی با تزریق پول و انجام کار فرهنگی، شافعی‌ها را به وهابی تبدیل کرد. گرایش حوثی‌ها از شیعه زیدی به شیعه اثنی عشری پاسخی است به تمایل شافعی‌ها به وهابی‌گری. حوثی‌ها معتقدند باید جلوی گسترش سلفی‌گری و وهابی‌گری را گرفت و این یک خواست عمومی در یمن است.

نکته دیگر مبارزه با فساد حکومتی است. یمن از حیث اقتصادی و اداری جزء فاسدترین کشورهای جهان است. سطح فساد در حوزه اقتصادی و نظامی بسیار وسیع است و مخالفت با آن، یکی از راهبردهای مهم انصارالله است. انصارالله به خصوص بر «وحدت یمن» تکیه دارند که مسئله‌ای تاریخی برای یمنی‌هاست» (زائری، ۱۳۹۴).

۲. صلح‌طلبی

بدیهی است کارآمدی انصارالله یمن در مقابله با بحران‌ها و جریان‌های تجزیه‌طلب به روشنی نشان‌دهنده اراده حوثی‌ها برای استقرار ثبات و آرامش در این کشور و جزء برنامه‌های وحدت‌بخش این جنبش انقلابی است؛ بنابراین جذب ارتش برای تحقق مطالبات مردمی، تدوین قانون اساسی جدید و مشارکت همه طیف‌ها و جریان‌های سیاسی در ساختار سیاسی این کشور و مقابله مؤثر با گروه‌های تکفیری از اقداماتی است که انصارالله به خوبی توانست آنها را به مرحله اجرا درآورد و یمن را از جنگ داخلی نجات دهد.

صلح‌طلبی را در رفتارشناسی انصارالله می‌توان به وضوح مشاهده کرد. در مرحله بیداری اسلامی و همچنین در مرحله پس از آن تا حضور در صنعا، با وجود در اختیار داشتن سلاح، هرگز برای تحقق اهداف خود دست به سلاح نشد. طبق آمار و ارقام اعلام‌شده در جهان، یمنی‌ها همیشه سلاح در اختیار دارند.

پاتریک کاکبرن^۱، نویسنده روزنامه انگلیسی ایندپندنت^۲، طی مقاله‌ای می‌نویسد: «یمنی‌ها بین ۴۰ تا ۶۰ میلیون سلاح در اختیار دارند. این حجم سلاح برای جمعیت ۲۶ میلیونی یمن کافی به نظر می‌رسد، اما به گفته کارشناسان سازمان ملل، درخواست برای نارنجک، سلاح‌های دستی و کلاشنیکف در این کشور افزایش یافته است.» بر اساس این آمار، به ازای هر نفر سه قطعه سلاح در یمن وجود دارد (Cockburn, 2015).

صالح الصماد، رئیس شورای سیاسی انصارالله، در پاسخ به سؤالی درباره انقلاب ۲۱ سپتامبر ۲۰۱۴ بیان می‌کند: «شش جنگ بعد از انقلاب سال ۲۰۱۱ از سوی رژیم سابق بر ما تحمیل شد. با آنکه آن انقلاب به صورت مسالمت‌آمیز آغاز شد، ما سلاح‌های خود را کنار گذاشتیم و برای انجام تغییرات به روشی مسالمت‌آمیز و دموکراتیک با انقلاب همراه شدیم، اما برخی نیروهای سیاسی که سوار بر موج انقلاب شدند، مصمم بودند انصارالله را از فضای انقلابی حذف کنند» (جام جم آنلاین، ۱۳۹۳).

در مورد قیام اخیر مردم یمن این عنصر بیشتر از سایر عناصر مشهود بود. از زمانی که مردم این کشور در اعتراض به ناکارآمدی دولت، تظاهرات خود را در صنعا شروع کردند همواره بر مسالمت‌آمیز بودن تظاهرات تأکید داشتند. حتی زمانی که لشکر یکم به فرماندهی محسن الاحمر به مواضع انقلابیون در صنعا حمله کرد، جنبش انصارالله به مواضع ارتش حمله نکرد و تنها به دفاع از خود در برابر تهاجمات مشغول بود. اوج صلح‌طلبی انقلاب دوم یمن زمانی رقم خورد که پس از استعفای نخست‌وزیر و محسن الاحمر به عنوان نفر دوم یمن و تسلیم شدن گارد ویژه ریاست‌جمهوری و ارتش این کشور در برابر انقلابیون، انصارالله به قیام خود ادامه نداد، بلکه با امضای توافق‌نامه صلح و شراکت ملی با دولت این کشور، به همگان نشان داد که نه تنها یک گروه با بلوغ سیاسی بالاست، بلکه به هر قیمتی حاضر به دستیابی به اهدافش نیست و خشونت را به عنوان ابزاری برای رسیدن به اهداف نفی می‌کند. در واقع توافق‌نامه صلح و شراکت ملی بر اساس نتایج و راه‌حل‌های ارائه‌شده در کنگره گفت‌وگوی ملی تدوین شد.

عبدالملک العوثی در این باره تأکید می‌کند این پیروزی بزرگ، دستاوردی برای همه مردم یمن است و در توافق‌نامه‌ای تجلی یافته است که یک قرارداد سیاسی-ملی برای شکل‌گیری

1. Patrick Cockburn
2. <http://www.independent.co.uk/>

یک یمن جدید به شمار می‌رود و پاسخ‌گوی خواسته‌های اصلی مردم خواهد بود (خبرگزاری ایرنا، ۱۳۹۳).

این واقعیتی است که جمهوری اسلامی ایران نیز از زبان علی شمخانی، نماینده مقام معظم رهبری و دبیر شورای عالی امنیت ملی، آن را بیان کرده است. شمخانی این توافق‌نامه را ناشی از «بلوغ سیاسی» انقلابیون یمنی دانست و با تحسین اراده مردم یمن برای رفع فساد در کشور و حرکت در مسیر پیشرفت اقتصادی گفت: امضای توافق‌نامه بین دولت و انصارالله گامی مهم در ارتقای یمن به سمت تعالی و پیشرفت و نشانه بلوغ همه گروه‌های سیاسی آن کشور است (خبرگزاری مهر، ۱۳۹۳).

دومین عنصر گفتمان مقاومت یعنی صلح‌طلبی نیز در انقلاب دوم یمن به خوبی مشهود بوده و این انقلاب را بیشتر به مصادیق مورد شمول گفتمان مقاومت نزدیک کرده است. در رفتارشناسی انصارالله در قبال سایر جریان‌های سیاسی داخلی، به خصوص حراک جنوبی نیز می‌توان این مؤلفه صلح‌طلبی را آشکارا مشاهده کرد. رهبر جنبش انصارالله در سخنرانی پیروزی انقلاب یمن خواستار گام‌های جدی و واقعی برای برقراری عدالت شد و بر حمایت از برادران یمنی در جنوب این کشور برای تحقق خواسته‌هایشان تأکید کرد و گفت: حل مسئله جنوب و برخورد منصفانه با جنوبی‌ها یکی از مسائلی است که با آن مواجه هستیم. ما در کنار برادران خود در جنوب تا زمان حل منصفانه مسئله آنها خواهیم بود (مشرق نیوز، ۱۳۹۳). در صحنه منطقه‌ای نیز سید عبدالملک الحوثی در یکی از سخنرانی‌ها اعلام کرد که پیام الحوثی‌ها به کشورهای عربی و اسلامی پیام صلح و امنیت و ثبات برای منطقه است و این به معنای دخالت نکردن در امور داخلی کشورهاست (خبرگزاری ایسنا، ۱۳۹۳).

۳. استقلال طلبی

در مورد انقلاب یمن نیز مقامات جنبش انصارالله بارها در بیانیه‌ها و سخنرانی‌های خود بر این عنصر و نقش آن در ادامه برنامه‌های توسعه‌ای کشور تأکید داشته‌اند.

در همین ارتباط رهبر انصارالله با اشاره به شکست کسانی که برای مقابله با ملت یمن در برهه اخیر، دل به خارج داشتند، تصریح کرده است: «باید انتظارات ملت یمن برآورده شود. ملت یمن به هیچ‌کس تکیه نمی‌کند و اراده خارجی نمی‌تواند بر ملت یمن سلطه یابد.

پیروزی کسب‌شده اولین گام در مسیر است و گام‌های زیاد دیگری باقی مانده است. ما خواهان برپایی حکومتی عادلانه هستیم که عدالت، کرامت، رفاه و امنیت را برای ملت یمن به ارمغان بیاورد (مشرق نیوز، ۱۳۹۳).

شهید حسین الحوثی در یکی از سخنرانی‌ها خاطرنشان کرد: «یکی از فعالیت‌های آمریکا و استکبار برای استیلا بر حرمین، حذف برائت از مشرکان در مراسم حج بود. آنان این اندیشه را میان مسلمانان پرورش دادند که حج عبادت الهی است و نباید عبادت با سیاست مخلوط شود و در مکان عبادت جای برائت از آمریکا و رژیم صهیونیستی نیست. آنها با حذف برائت در حج، دو هدف داشتند: یکی، استیلا بر حج و دیگر اینکه برائت در مجامع عمومی ممالک اسلامی، مانند ایران رواج پیدا نکند؛ ولی امام خمینی (ره) این نیرنگ را فهمید و به ایرانیان در موسم حج دستور داد تا برائت از مشرکان را انجام دهند، زیرا خدا برای حج چنین اراده کرده که مکان گردهمایی مسلمانان باشد و مردم به یکدیگر راه‌های مقابله با دشمنان را یادآوری کنند» (غریب رضا، ۱۳۹۳: ۱۱۴).

۴. مبارزه با استکبار، استبداد و سلطه‌ستیزی

مبارزه با استکبار از محورهای اصلی جنبش انصارالله یمن از بدو تأسیس تا کنون است. برای تبیین هرچه بیشتر می‌توان به شعارهای الصرخه (ندای الصرخه) اشاره کرد:

- شعارهای الصرخه (ندای الصرخه)

شعار جنبش انصارالله شایسته درنگ و تأمل است: «الله اکبر، الموت لامریکا، الموت لاسرائیل، اللعنه علی اليهود، النصر للاسلام».

ریشه این شعارها به آغاز انقلاب اسلامی ایران بر می‌گردد که امام خمینی (ره) چنین شعارهایی را در برابر محمدرضا شاه پهلوی سر داد و تأثیری شگرف بر دل‌های مردم نهاد. این شعارها در ایران، هم‌سن و سال خود انقلاب است و هنوز هم در مساجد سر داده می‌شود و به لبنان هم به تناسب حضور پررنگ شیعیان انتقال یافته است.

در سال ۲۰۰۲ حسین الحوثی از سالن «مدرسه امام الهادی» در «مرآن صعده» این شعارها را سر داد و در فضایی عاطفی و آمیخته با درخواست اقدام به عمل در مقابل استکبار آمریکایی، از حاضران خواست این شعارها را تکرار کنند (الدغشی، ۱۳۹۲).

شهید حسین الحوثی در ۱۷ ژانویه ۲۰۰۲ با سخنرانی مهمی در مدرسه الهادی در منطقه مرّان در استان صعده، مرحله جدیدی را در مبارزه با استکبار در یمن ایجاد کرد. او در سخنرانی‌اش با انتقاد از تجاوزات آمریکا به افغانستان، کشتار مسلمانان و زیاده‌خواهی این دولت در کشورهای اسلامی گفت: «... ای برادران، فریاد بزنید. آیا شما قدرت فریاد زدن ندارید؟ قدرت ندارید که فریاد بزنید: «الله اکبر، الموت لآمریکا، الموت لإسرائيل، اللعنه علی اليهود، النصر للإسلام؟» این شعار بود که او از همه مخاطبانش خواست در مساجد و تجمّعات خود فریاد زنند (الدغشی، ۲۰۰۹م: ۵۷) و در حال حاضر نیز این شعارهای پنج‌گانه جنبش انصارالله به مانیفست مقاومت این جنبش اسلامی تبدیل شده است.

نتیجه‌گیری

«ایران مقتدر، امروز هم مانند آغاز انقلاب، با چالش‌های مستکبران روبه‌روست، اما با تفاوتی کاملاً معنی‌دار. اگر آن روز چالش با آمریکا بر سر کوتاه کردن دست عمّال بیگانه یا تعطیلی سفارت رژیم صهیونیستی در تهران یا رسوا کردن لانه جاسوسی بود، امروز چالش بر سر حضور ایران مقتدر در مرزهای رژیم صهیونیستی و برچیدن بساط نفوذ نامشروع آمریکا از منطقه غرب آسیا و حمایت جمهوری اسلامی از مبارزات مجاهدان فلسطینی در قلب سرزمین‌های اشغالی و دفاع از پرچم برافراشته حزب‌الله و مقاومت در سراسر این منطقه است. اگر آن روز مشکل غرب جلوگیری از انتقال سلاح‌های پیشرفته ایرانی به نیروهای مقاومت است. اگر آن روز گمان آمریکا آن بود که با چند ایرانی خودفروخته یا با چند هواپیما و بالگرد خواهد توانست بر نظام اسلامی و ملت ایران فائق آید، امروز برای مقابله سیاسی و امنیتی با جمهوری اسلامی، خود را محتاج به یک ائتلاف بزرگ از ده‌ها دولت معاند یا مرعوب می‌بیند و البته باز هم در رویارویی، شکست می‌خورد. ایران به برکت انقلاب، اکنون در جایگاهی متعالی و شایسته ملت ایران در چشم جهانیان و عبورکرده از بسی‌گردنه‌های دشوار در مسائل اساسی خویش است» (متن بیانیه گام دوم).

جنبش‌های مقاومت اسلامی به عنوان یکی از بازیگران منطقه‌ای از یک طرف با الهام‌گیری از مؤلفه‌های گفتمان انقلاب اسلامی یعنی اسلام‌خواهی، صلح‌طلبی، استقلال‌طلبی و

مبارزه با استکبار و استبداد و سلطه‌ستیزی توانسته‌اند نسبت به بسط گفتمانی این انقلاب، تأثیر بسزایی داشته باشند و از طرف دیگر، محاسبات قدرت‌های استکباری را بر هم زده‌اند. یکی از جنبش‌های مقاومت اسلامی نوظهور در منطقه، جنبش انصارالله یمن است که در پی تحولات بیداری اسلامی توانست با جریان‌سازی در داخل کشور اقدام به بسیج مردمی کند و در برابر عوامل بی‌ثبات‌کننده داخلی کشور در سطوح سیاسی، امنیتی و نظامی، بایستد و بیش از چهار سال در مقابل رژیم‌های مرتجع عربی که به نمایندگی از استکبار جهانی و حمایت آن به یمن حمله نظامی کرده‌اند، مقاومت کند. به عقیده کارشناسان، پس از جنبش مقاومت حزب‌الله لبنان، انصارالله توانسته است الگوی موفق‌تری به جنبش‌های مشابه ارائه دهد.

پیروزی جنبش انصارالله به نوعی پیروزی دیگری برای گفتمان مقاومت در منطقه است که رهبری آن را جمهوری اسلامی ایران بر عهده دارد. جمهوری اسلامی ایران در چهار دهه اخیر با تأکید بر آموزه‌های این گفتمان و کمک معنوی به جنبش‌های مقاومت و عدالت‌خواهانه توانسته است با وجود مشکلات و موانع فراوان، این گفتمان را به مرحله رشد و نمو برساند. در بررسی مهم‌ترین عناصر گفتمان مقاومت و تطبیق آن با رفتارشناسی انصارالله در مراحل مختلف و در بخش‌های اسلام‌خواهی، استقلال‌طلبی، مبارزه با استکبار و صلح‌خواهی، شاهد این مؤلفه‌ها در اقدامات این جنبش بوده‌ایم.

امروز شعارها، تفکر و محورهای اجرایی انصارالله، همچون ملت ایران، رنگ و بوی شعارهای ضد استکباری علیه رژیم صهیونیستی و آمریکا گرفته است.

امروز انصارالله حتی به سایر جنبش‌ها و حرکت‌های اسلامی توصیه می‌کند روحیه ضد استکباری و... داشته باشند.

در نتیجه امروزه انصارالله در منطقه نقش حامی محور مقاومت را بر عهده گرفته است و خود را در هویت مقاومت و جامعه شبکه‌ای جای داده است؛ چنان که به سرعت توانست هویت خود را در جامعه شبکه‌ای مقاومت پیدا کند و رنگ و بوی نهضتی بگیرد.

از این منظر می‌توان تأکید کرد این جنبش در کنار سایر جنبش‌های مقاومت اسلامی منطقه توانسته است با ایجاد زنجیره‌ای در شکل‌گیری و تقویت جبهه مقاومت اسلامی نقشی تعیین‌کننده ایفا کند.

افزایش قدرت انصارالله در یمن، بی شک به نفع جبهه مقاومت خواهد بود. رژیم‌های استبدادی نیز به دلیل احتمال الگوبرداری مردم خود از الگوی مناسب مردم‌سالاری دینی از این جنبش هراس دارند.

می‌توان گفت اقدامات انصارالله و پیروزی این جنبش در انقلاب و همچنین مقاومت بی‌نظیرش در برابر جنایات قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، نوعی اقدامات زلزله‌ای و راهبردی در منطقه ایجاد کرد که از یمن شکل گرفته بود.

اگر بخواهیم بدانیم نقش جنبش انصارالله در تغییر موازنه قدرت چه می‌تواند باشد، باید بگوئیم سیر انقلاب‌های منطقه به گونه‌ای بود که به نظر می‌رسید این موازنه به ضرر غرب و دنباله‌های مرتجع آن در منطقه به هم بخورد. در حال حاضر جنبش انصارالله اکثریت را در یمن دارد و با توجه به رفتارش، طرفداران زیادی پیدا کرده است. اگر انتخاباتی آزاد برگزار شود، انصارالله پیروز میدان و اکثریت خواهد بود. انصارالله می‌تواند دولت را در دست بگیرد و جایگزین دولت غیرهمسو در یمن شود و با افزودن نیرویی تازه به جریان مقاومت، موازنه را تغییر دهد.

در خصوص تقویت جبهه مقاومت و نقش جنبش انصارالله در این زمینه و همچنین قدرت‌یابی انصارالله و نقش آن در تغییر موازنه قوا می‌توان گفت پیروزی قاطع انصارالله در جنگ علیه طرفداران منصور هادی و در اختیار گرفتن بیشتر مناطق، نشان‌دهنده پیروزی گفتمان مقاومت است. طبعاً وجود این گروه‌ها در جغرافیای سیاسی جهان اسلام جبهه مستحکمی در مبارزه علیه استکبار و دشمنان اسلام و تکفیری‌ها ایجاد می‌کند و این امر گفتمان و راهبرد مقاومت را بیش از پیش تقویت خواهد کرد.

در رفتارشناسی انصارالله در صحنه‌های سیاسی منطقه‌ای از جمله در مذاکرات سیاسی برای حل بحران این کشور، به وضوح عقلانیت و منطقی بودن مشاهده می‌شود. این رفتار می‌تواند در تصمیم‌های مهم و سرنوشت‌ساز این جنبش نیز تأثیری بسزا داشته باشد.

بی شک انصارالله بعد از طی مراحل سخت شکل‌گیری، در حال حاضر به یک قدرت منطقه‌ای تبدیل شده است و با توجه به اشتراکات گفتمانی با انقلاب اسلامی، همیشه مورد اتهام غربی‌ها و ارتجاع عربی است.

منابع فارسی

- آزرمی، علی (۱۳۹۵)، «مقاومت‌گرایی رمز‌پایداری و پیروزی جمهوری اسلامی ایران در برابر نظام سلطه»، تاریخ: ۱۷ فروردین، بازیابی از پژوهشگاه مطالعات جهان:

<http://www.riirpolitics.com>

- بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

- تلاشان، حسن (۱۳۹۳)، «انقلاب اسلامی ایران و تأثیر آن بر تحولات ژئوپلیتیک شیعه در یمن»،

فصلنامه علمی- پژوهشی شیعه‌شناسی، س ۱۰، ش ۴۰، زمستان.

- خبرگزاری ایسنا (۱۳۹۳)، «عبدالملک الحوثی: پیام ما به جهان صلح و ثبات برای منطقه است»،

تاریخ: ۱۳ دی، بازیابی از خبرگزاری ایسنا: <http://www.isna.ir/news>

- خبرگزاری ایسنا (۱۳۹۴)، «اتهامات منصور هادی علیه حوثی‌ها و ایران در مجمع عمومی سازمان

ملل»، تاریخ ۱۸ مهر، بازیابی از خبرگزاری ایسنا: <http://www.isna.ir/news>

- الدغشی، احمد محمد (۲۰۰۹)، «الحوثیون الظاهره الحوثیه»، صنعاء، الیمن: دارالکتب الیمنیه.

- الدغشی، احمد محمد (۲۰۱۳)، «الحوثیون و مستقبلهم العسکری و السیاسی و التربوی»، الطبعه

الاولی، صنعاء - الیمن: منتدى العلاقات العربیه و الدولیه.

- زائری، قاسم (۱۳۹۴)، «مصاحبه تفصیلی با دکتر قاسم زائری در خصوص تحولات یمن»، تاریخ:

۱۶ تیر، بازیابی از وبگاه علوم اجتماعی اسلامی ایرانی: <http://sociologicalscience.ir/index>.

<http://www.sociologicalscience.ir/index.php>

- الشرفی، صادق (۱۳۹۱)، «مبارز یمنی: مردم یمن انقلاب اسلامی می‌خواهند»، تاریخ ۸ خرداد،

بازیابی از خبرگزاری فارس:

<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn>

- غریب رضا، حمیدرضا (۱۳۹۳)، «اویس خمینی»، ج ۲، قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در

دانشگاه‌ها، دفتر نشر معارف.

- متقی، ابراهیم (۱۳۹۱)، «شکل‌بندی هندسه ژئوپلیتیک جدید»، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و

نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (مد ظله)، بازیابی از:

<http://farsi.khamenei.ir/others-note?id>

- متقی، ابراهیم (۱۳۹۲)، «بررسی ابعاد رهیافت مقاومت در نظام بین‌الملل»، تاریخ: ۲۳ اردیبهشت،

بازیابی از پایگاه تحلیلی- تبیینی برهان:

<http://www.borhan.ir/NSite/FullStory/News/?Id>

- متقی، ابراهیم (۱۳۹۳)، «میزگرد تحول در نظم جهانی در خبرگزاری تسنیم»، تاریخ: ۲۳ شهریور،
<http://www.tasnimnews.com/fa/news> بازبایی از خبرگزاری تسنیم:

- متقی، ابراهیم (۱۳۹۵)، «نظریه پیچ تاریخی در نظام جهانی در حال تغییر»، تاریخ: ۱۱ اردیبهشت،
 بازبایی از وبگاه پژوهشکده مطالعات جهان.

- المحطوری، مرتضی (۱۳۹۴)، «[امام] خمینی و خامنه‌ای، امامان انقلابیون یمن»، تاریخ ۱
<http://www.jamnews.ir/detail/News> فروردین، بازبایی از نشریه حریم امام:

- وبگاه جام جم آنلاین (۱۳۹۳)، «حوثی‌های یمن؛ از صعده تا صنعا؛ مصاحبه با صالح الصماد»،
 تاریخ ۱۹ آذر، بازبایی از جام جم آنلاین:

<http://jamejamonline.ir/online>

- وبگاه مشرق نیوز (۱۳۹۳)، «آشنایی با سید عبدالملک الحوثی»، تاریخ: ۱۲ شهریور، بازبایی از
<http://www.mashreghnews.ir/fa/news> وبگاه مشرق نیوز:

- وبگاه مشرق نیوز (۱۳۹۳)، «رهبر جنبش انصارالله: انقلاب یمن متعلق به همه است»، تاریخ: ۱
<http://www.mashreghnews.ir/fa/news> مهر، بازبایی از وبگاه مشرق نیوز:

منابع انگلیسی

-Cockburn,P ,(2015) Yemen Crisis :This Exotic War Will soon Become Europe's Problem ,Independent :<http://www.independent.co.uk/voices/yemen-crisis->

